

Forradalomból nemzeti ünnep

Az 1956-os forradalom és szabadságharc rövid története

• 1956 októberében Magyarországon békés tüntetéssel kezdődő, fegyveres felkeléssel folytatódó forradalom bontakozott ki a Rákosi Mátyás nevével összefonódó kommunista diktatúra és a szovjet megszállás ellen. 1990 májusa óta a forradalom október 23-i kezdőnapja Magyarország nemzeti ünnepe.

AZ MTVA SAJTÓADATBANKJÁNAK ÖSSZEÁLLÍTÁSA

A budapesti műegyetemisták 1956. október 22-i nagygyűlésükön 16 pontban foglalták össze követeléseiket, másnapra pedig tüntetést szerveztek akaratok nyomtatékosítására és a lengyel munkástüntetések iránti szolidaritás ki nyilvánítására. A követelések között szerepelt a szovjet csapatok kivonása Magyarországról, új kormány létrehozása Nagy Imre vezetésével, a magyar-szovjet kapcsolatokat felülvizsgálata, általános, titkos, többpárti választások, teljes vélemény- és szólás-szabadság, szabad rádió.

A lyukas zászló a forradalom jelképe

A budapesti Petőfi-szobornál tartott október 23-i tüntetésen Rákosi- és Gerő-ellenes jelszavak hangzottak el, a résztvevők követelték a szovjet csapatok kivonását. A zászlókból kivágták a szovjet mintájú címet, így lett a lyukas zászló a forradalom jelképe. Aznap este Gerő Ernő, a Magyar Dolgozók Pártjának (MDP) első titkára – akit júliusban állítottak Rákosi helyére – rádióbeszédében a megmozdulást ellenségesnek, sovínisztának, nacionalistának minősítette, és minden engedményt elutasított. A beszéd elhangzása után a békés tüntetés szinte órák alatt népfelkeléssé, majd – a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok beavatkozása után – fegyveres szabadságharcra változott. Az esti és éjszakai órákban a fegyveres csoportok elfoglalták a Magyar Rádió és a pártlap, a Szabad Nép székházát, a telefonközpontot, a lakihegyi rádióadót, emellett több fegyverraktár, laktanya, rendőrszázada és üzem is a felkelők kezére került. A Dózsa György úton, a mai Ötvenhatosok terén ledöntötték az elnyomás gyűlölt jelképét, a Sztálin-szobrot.

Budapest 1956 októberében. A 62 esztendővel ezelőtti események számos áldozatot követeltek.

▲ FORRÁS: MTI

A budapesti és vidéki tömegmozgulásokat véres atrocitások kísérték. Október 25-én a Parlament előtti Kossuth téren a környező épületekből szovjet harckocsik nyitottak tüzet a tüntető tömegre, az áldozatok pontos száma nem ismert, de száznál többre tehető. Október 30-án Budapesten lincselésbe torkollott

összpontosult, melynek központi alakja Nagy Imre volt, aki október 24-én kormányfői megbízást kapott, és akivel november elejéig együtt haladt Kádár János, az MDP – Gerő Ernő helyére 25-én megválasztott – első titkára. A forradalom napjait politikai pezsgés jellemezte: újjáalakultak a korábban megszűnt

állítása, a diktatúra lerombolása mindegyikük elsődleges céljai között szerepelt.

Megpecsételt forradalom

A forradalom sorsát a szovjet katonai invázió pecsételte meg november 4-én, néhány nappal azután, hogy Nagy Imre november 1-jén meghirdette Magyarország semlegességét és kilépését a Varsói Szerződésből. A hatalmat november 4-én Kádár János szovjetek által támogatott Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányra vette át, a fegyveres felkelők utolsó csoportjainak ellenállását november 10-11. táján törte meg a szovjet túlerő.

Az 1956-os események számos áldozatot követeltek. A Központi Statisztikai Hivatal 1957. januári jelentése szerint az október 23. és január 16. közötti embervesztés országosan 2652 halott (Budapesten 2045) volt, 19 226-an (Budapesten 16 700-an) sebesültek meg, az országot mintegy 200 ezren hagyták el. Egy 1991-ben készült hivatalos statisztika szerint a szovjet hadsereg 669 katonája halt meg, 51 pedig eltűnt.

Kegyetlen megtorlás

A forradalom leverését kegyetlen megtorlás követte: a kivégzettek száma (az eltérő adatokat közlő

” A békés tüntetés szinte órák alatt népfelkeléssé, majd – a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok beavatkozása után – fegyveres szabadságharcra változott.

a Köztársaság téri pártszékház ostroma. A szovjet csapatok november 4-i beavatkozása után a budapesti utcai harcok, továbbá a salgótarjáni és az egri sortűz követelt számos halálos áldozatot.

Politikai pezsgés ideje

A Rákosi-diktatúra elhúzódó válása által kirobbantott forradalom politikai irányítása az MDP reformkommunista szárnyának kezében

vagy megszüntetett politikai pártok és szervezetek. Nagy Imre koalíciósá változtatta kormányát, bevonva a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) néven megújult MDP-vel együttműködésre hajlandó pártokat, a Független Kisgazdapártot, a Parasztpártot és a Szociáldemokrata Pártot. A politikai paletta sokszínűvé válásához hasonlóan az utcán harcoló fegyveres felkelők és a tüntetők sem voltak egységesek, de a nemzeti függetlenség vissza-

források szerint) 220-340 volt. Konceptiós per után végezték ki a forradalom vezetőit: Nagy Imre miniszterelnököt, Maléter Pál honvédelmi minisztert és Gimes Miklós újságírórt 1958. június 16-án. A megtorlás részeként ezeket ítélték börtönbüntetésre, internálásra.

Az 1956. októberi eseményeket évtizedekig csak ellenforradalomként lehetett emlegetni. A fordulópont 1989 januárjában következett be, amikor Pozsgay Imre – az MSZMP vezetőségének tekintélyes tagjaként – népfelkelésnek minősítette a történeteket. Még ugyanabban az évben, 1989. október 23-án Szűrös Mátyás, az országgyűlés köztársasági elnöki teendőket ellátó elnöke Budapesten kikiáltotta a Magyar Köztársaságot.

A rendszerváltozás után összeült első szabad Országgyűlés első ülésnapján, 1990. május 2-án első törvényében az 1956. évi forradalom és szabadságharc emlékét örökítette meg, október 23-át pedig nemzeti ünnepé nyilvánította. 1992 novemberében Borisz Jelcin orosz államfő magyarországi látogatása során az Országgyűlésben mondott beszédében megkövette a magyar nemzetet az 1956-os szovjet beavatkozásért.